

ЗАЙМЕННИК

Займенник – самостійна частина мови, яка вказує на предмети, ознаки або кількість, але не називає їх. Займенники співвідносяться з певними іменниками, прикметниками, числівниками, тому, подібно до цих частин мови, відповідають на питання *хто? що? який? чий? котрий? скільки?*: *я, ти, хтось, такий, скільки*.

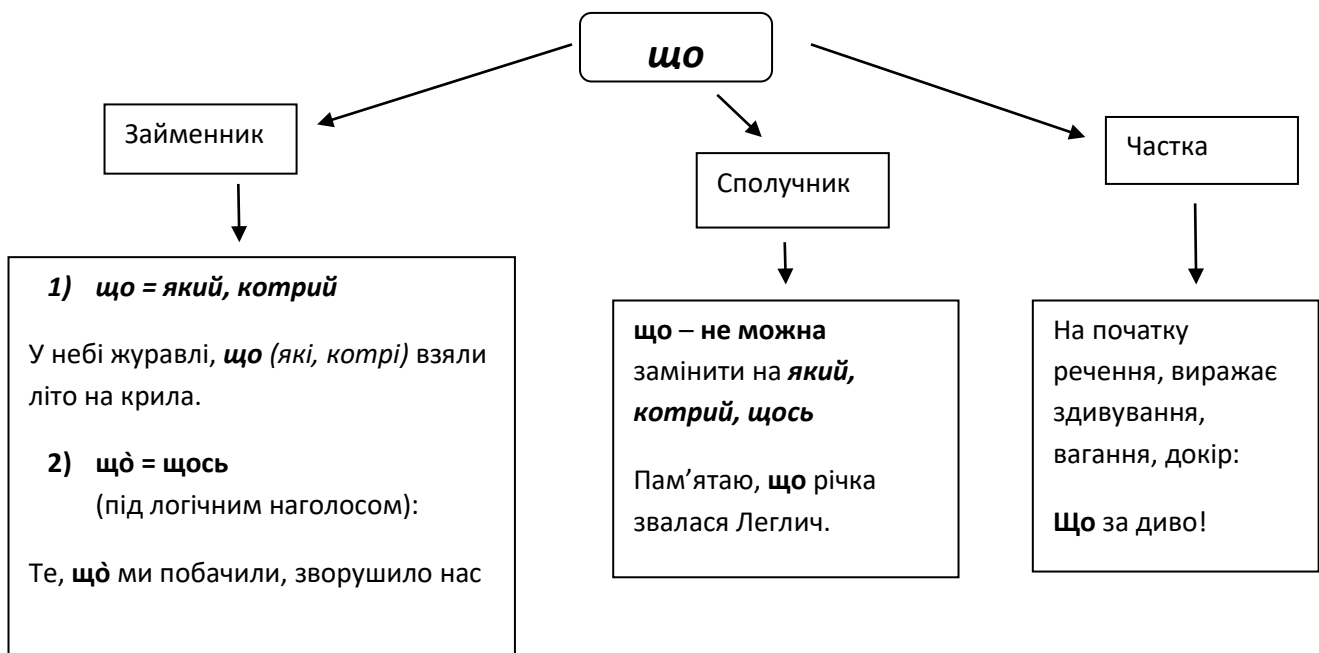
Морфологічні ознаки. Усі займенники змінюються за відмінками, а співвідносні з прикметниками можуть мати ознаку роду й числа.

Синтаксична роль. У реченні займенники є тими самими членами речення, що й іменники, прикметники, числівники, з якими вони співвідносяться: *Я б тобі свою пісню приніс.*

Розряди займенників за значенням

Розряди	Приклади
Особові	<i>я, ми – I ос., ти, ви – II ос., він, вона, воно, вони – III ос.</i>
Зворотний	<i>себе (не має форми Н.в.)</i>
Присвійні	<i>мій, твій, свій, наш, ваш, його, її, їх, їхній</i>
Вказівні	<i>той, цей, такий, стільки</i>
Питальні (містять питання про предмет, ознаку, кількість)	<i>хто? що? який? чий? котрий? скільки?</i>
Відносні (приєднують підрядну частину складнопідрядного речення до головної)	<i>хто, що, який, чий, котрий, скільки</i>
Заперечні (створяються від відносних за допомогою заперечної частки ні)	<i>ніхто, ніщо, ніякий, нічий, нікотрий, ніскільки</i>
Означальні	<i>весь (увесь), всякий (всяк), кожний (кожен), жодний (жоден), інший, сам, самий</i>
Неозначені (створяються від відносних за допомогою часток)	<i>дехто, абиякий, казна-чий, котрийсь, скільки-небудь</i>

Зауважте! Слово **що** може бути займенником, сполучником, часткою.

Правопис займенників

Разом	пишемо неозначені займенники, утворені за допомогою часток аби-, де-, -сь , і заперечні займенники з часткою ні	<u>аби</u> котрий, <u>деякий</u> , <u>щось</u> , <u>ніщо</u> , <u>ніскільки</u>
Окремо	якщо між займенником і часткою стоїть прийменник	<u>Ні</u> в кого, <u>де</u> з чим, <u>будь</u> у якому
Через дефіс	пишемо неозначені займенники, утворені за допомогою часток казна-, бозна-, хтозна-, будь-, -небудь	<u>казна-що</u> , <u>хтозна-котрий</u> , <u>будь-хто</u> , який- <u>небудь</u>

Зауважте!

1. Займенники **хто, що, скільки** не мають роду й числа, змінюються лише за відмінками.
2. Займенник **їх** як присвійний уживається рідко, натомість краще вживати **їхній**.
3. Неозначені й заперечні займенники відмінюються так, як питальні (відносні) займенники, від яких утворені.
4. При відмінюванні словотворчі частки не змінюються: **будь-що, будь-чого, будь-чому**.
5. Слова **хто-небудь, деякий, будь-чий** тощо – займенники, слова **як-небудь, деколи, будь-куди** тощо – прислівники.

Позначення часу

Для позначення конкретної години використовуємо **порядкові** числівники:
дванадцята година, о п'ятій годині.

На позначення половини використовуємо прийменник **на**: *пів на шосту, о пів на третю.*

Котра година?

	Правильно	Неправильно
10.00	десята година	десять годин
10.30	пів на одинадцяті	пів одинадцятої
10.15	десята година п'ятнадцять хвилин; п'ятнадцять хвилин по десятій; п'ятнадцять хвилин на одинадцяті; чверть по десятій; чверть на одинадцяті	п'ятнадцять хвилин одинадцятої
10.45	за п'ятнадцять одинадцяті; за чверть одинадцяті; чверть до одинадцятої	без п'ятнадцяти одинадцяті

Зв'язок числівника з іменником (окремі складні випадки)

Числівники	Форма іменника	Приклади
два, три, чотири	Н.в. мн.	два столи, три учні, чотири лікарі
п'ять і більше	Р.в. мн.	п'ять зошитів, десять книжок
дробові <ul style="list-style-type: none"> • <i>одна друга</i> • <i>півтора</i> • <i>півтори</i> • <i>півтораста (150)</i> 	Р.в. одн. (незмінно!) Р.в. одн. (ч.р., с.р.) Р.в. одн. (ж.р.) Р.в. мн.	одна друга лимона (однієї другої лимона, одну другу лимона) півтора гектара, півтора яблука півтори доби півтораста мешканців
збірні	<ul style="list-style-type: none"> • множинні іменники (Р.в. мн.); • с.р. (Р.в. мн.); • ч.р. – назви істот (Р.в. мн.); • жіночий рід 	троє дверей четверо вікон, семеро козенят п'ятеро хлопців двоє жінок
складені	Іменник у тому відмінку, якого вимагає останнє слово	сорок один учасник, сорок два учасники, сорок п'ять учасників

Зауважте!

- При числівнику з іменником, який має числове значення, іменник узгоджується з числівником:

три з чвертю кілометри
(ім.)

п'ять з половиною кілометрів
(ім.)

- Числівники **два, три, чотири** вимагають від іменників, що позначають парні предмети, форми Р.в. одн.: *два ока, чотири плеча*.
- У датах назви місяців – тільки в Р.в.: *перше жовтня, з першим жовтня, першого жовтня*